

gebrek aan familieleden is hun toegang tot informele markten (voor arbeid en woonruimte) veel beperkter en de zuigkracht van het criminele circuit navenant groter. Het is echter te verwachten dat op den duur ook voor illegale Turken de mogelijkheden zullen afnemen, aangezien leden van de tweede en derde generatie zich minder geroepen zullen voelen illegale familieleden op te vangen en met hen te trouwen. Ofen in hoeverre deze verwachting uitkomt, zal de toekomst moeten leren.

Leo Lucassen

P. Bootsma, in samenwerking met H. Dortmans, *De Molukse acties. Treinkapingen en gijzelingen 1970-1978* (Amsterdam: Boom, 2000, 398 blz., €20,44, ISBN 90 5352 645 5).

25 Jaar na de eerste Molukse treinkaping in 1975 zond de NPS de vierdelige documentaire 'The Dutch Approach' uit. Centraal in die documentaire staat de vraag hoe de Nederlandse overheid heeft gereageerd op de Molukse gijzelingsacties in de jaren zeventig, welke beloften al dan niet aan gijzelnemers waren gemaakt en of er een typische Nederlandse aanpak was. Even ter recapitulatie de Molukse gijzelingsacties op een rij: 1970 gijzeling in de Indonesische ambassadeurswoning te Wassenaar, 1975 gijzeling van treinpassagiers bij Wijster en mensen in het Indonesische consulaat in Amsterdam, 1977 opnieuw gijzeling van treinreizigers in De Punt en van een lagere school in Boven Smilde en tenslotte in 1978 een gijzelingsactie in het provinciehuis te Assen. De acties in 1970 en 1975 eindigden met een overgave van de gijzelnemers, die in 1977 en 1978 door middel van overheidsgeweld. Gelijktijdig met de NPS-documentaire verscheen 'De Molukse acties' van Peter Bootsma. Voor zijn boek maakte Bootsma dankbaar gebruik van de interviews die voor de NPS-documentaire waren afgenomen.

Het vernieuwende van de documentaire en het boek is dat 'de Nederlandse kant' extra wordt belicht. Overwegingen en discussies die de reactie van Nederlandse autoriteiten bepaalden worden door direct betrokkenen verwoord, evenals de gedachten en keuzes die de mensen in de 'frontlinie', van de politieman die de megafoons en veldtelefoons moest brengen tot de mariniers die betrokken waren bij de aanval op de trein in 1977. De verhalen van Molukse kant waren voor het grootste deel al wel eens verteld. Fundamentele nieuwe dingen kwamen niet naar voren in de documentaire of in Bootsma's boek. Geruchten of vermoedens werden voornamelijk bevestigd. Bijvoorbeeld dat de toenmalige minister van justitie Van Agt zich als een havik opstelde, of dat er speciale ammunitie was gebruikt om de trein in 1977 te doorzeven. Het belang van de documentaire was dat een kwart eeuw na de kapingen op een kritische wijze kon worden teruggekeken en dat direct betrokkenen nog uit eerste hand daarover konden verhalen.

Omdat in documentaires niet al het materiaal dat tijdens de research is gegenereerd kan worden gebruikt en zelfs in een vierdelige serie delen van de geschiedenis achterwege moeten blijven, de gijzelingsactie in 1978 komt bijvoorbeeld niet aan bod, is het een goede zaak dat er tegelijkertijd een boek verscheen. Daarin kunnen al die dingen wel worden meegenomen en kan het materiaal bovendien verder worden geanalyseerd. Helaas komt Bootsma niet met verdere analyses. Hij blijft bij een uitvoerige beschrijving van de gebeurtenissen en ervaringen van betrokkenen. Omdat hij zich ook niet helemaal concentreert op de Nederlandse kant is een groot deel van het boek een herhaling van de stappen die in 1980 al door Ralph Barker waren gedaan. Barker beschreef in '*Niet hier, maar op een andere plaats*' gedetailleerd wat in en rond de gijzelingsacties van 1975 en 1977 gebeurde. Wie de boeken naast elkaar legt komt op meerdere plaatsen dezelfde dialogen en gedachten tegen. Een aantal, zover ze betrekking hadden op

de trein in 1975, was overigens ook al in het boek *'Ijsbloemen en witte velden'* van de ex-gegijzelde journalist Vaders (1989) te vinden, die in december 1975 direct na zijn vrijlating de dialogen voor het eerst in zijn krant publiceerde. De actie van 1970 was al verwoord in Tete Siahaya's boek *'Mena Muria.'* (1972)¹

Om onduidelijke redenen verbindt Bootsma de acties uit de jaren zeventig met geweldsdreigementen van Molukse jongeren aan het eind van de jaren negentig. Deze laatste dreigementen hangen samen met het bloedige conflict tussen islamieten en christenen dat sinds 1998 op de Molukken aan de gang is en waarvoor Molukkers in Nederland aandacht op eisen. Zij spelen in op de angst voor Moluks geweld aan Nederlandse zijde wat een gevolg is van de acties uit de jaren zeventig. Maar daarmee houdt de relatie tussen de recente dreigingen en die jaren zeventig op. Ging het in de jaren zeventig om acties van nationalistische jongeren die binnen de context van de tijdgeest (PLO, RAF) meenden dat terreur hielp om een zelfbeschikking dichterbij te brengen, in de jaren negentig ging het om geïntegreerde jongeren die wisten dat de Nederlandse overheid en samenleving meer aandacht aan de Molukken zouden besteden als ze inspeelden op het trauma van de gijzeling.

Het is jammer dat Bootsma niet de kans heeft gegrepen om op basis van het aanvullende materiaal dat de NPS-documentaire opleverde en aan de hand van de eerder verschenen publicaties de acties en reacties daarop diepgaander te analyseren. Hij koos voor opnieuw een reconstructie die van die van Barker verschilt omdat nu ook de 1978 actie is meegenomen. Omwille van een naslagwerk was het niet nodig geweest. Het is ook jammer dat Bootsma heeft gemeend de acties van de jaren zeventig in het perspectief van recentere geweldsdreigingen te moeten plaatsen, de verbanden die worden gelegd raken kant noch wal.

Fridus Steijlen

1 Literatuur: R. Barker, *'Niet hier, maar op een andere plaats.'* *De gijzelingen van Wijster Amsterdam, De Punt en Bovensmilde* (Alphen aan den Rijn: Sijthoff, 1980); T. Siahaya, *'Mena Muria, Wassenaar '70'* (Amsterdam: Bezige Bij, 1972); G. Vaders, *'Ijsbloemen en witte Velden'* (Baam: Anthos, 1989).

Het format van de stad. Een evaluatie van recente Nederlandse stadsge- schiedenissen

PIM KOOIJ

URBAN HISTORY

'Urban History is the most newly discovered continent and into the scramble for it goes every kind of explorer,' schreef H. J. Dyos 1968 in zijn 'Agenda for urban historians.'¹ Dit artikel markeert de opkomst van de *urban history*, de stadsgechiedenis die op een moderne manier steden wilde bestuderen en die zich afzette tegen de als verouderd gestigmatiseerde *local history*.

Ook in Nederland maakte men zich op om zich aan deze ontdekkingstocht te wagen. Herman Diederiks leidde de expeditie en wist al snel de verbinding met ontdekkingsreizigers uit andere landen te leggen. Dit leidde op termijn tot de oprichting van de European association of urban historians, die, met als startpunt 1992 in Amsterdam, om de twee jaar een groot internationaal congres organiseert. Dit jaar, 2002, worden in Edinburgh rond de 400 bezoekers verwacht.

Ondanks dit succes hebben stadshistorici van meet af aan problemen gehad met het omschrijven van hun object, de stad. Dyos had daar geen moeite mee. Hij omarmde zowel degene die een stad een centrale plaats noemde, een palimpsest, een sociale constructie of een *state of mind*.² Dat had waarschijnlijk te maken met de ondergeschikte plaats die steden innamen in de Engelse historiografie. Veel gebeurde in Londen en het had weinig zin om dat te expliciteren. Soms doken steden als Birmingham, Manchester en Liverpool in het nationale geschiedverhaal op, maar daarmee was het dan wel bekeken. Het rurale element is in de Britse historiografie altijd relatief sterk geweest en zodoende behelsde de 'Agenda for urban historians' impliciet een programma voor eerherstel van de stad.³

In Nederland lag dat omstreeks 1970 anders. De grote handboeken behandelden de algemene geschiedenis vanuit een stedelijk perspectief, waarbij de politieke constellatie van de Republiek met zich meebracht dat niet alleen de hoofdstad aandacht kreeg. Deze benadering werd ook voor de latere periode, zij het minder expliciet, voortgezet.

1 H. J. Dyos, 'Agenda for urban historians', in: H. J. Dyos, ed., *The study of urban history* (Londen, 1968) 6.

2 G. H. Martin, 'The town as palimpsest', in: H. J. Dyos, ed., *The study of urban history* (Londen, 1968) 155-171. De omschrijving 'The city is a state of mind, a body of customs and traditions, and of unorganised attitudes and sentiments that inhere in those customs and are transmitted with this tradition' stamt uit 1916 en is van de voorman van de Chicago School R. E. Park.

3 P. Kooij, 'Stadsgechiedenis en de verhouding stad-platteland', *Economisch- en sociaalhistorisch jaarboek*, XXXVIII (1975) 124-141.